

نشده‌اند، در واقع، دایره استفاده از این نقدها را محدودتر می‌کند. داستان‌های «دوشیزه بریل» از کاترین مانسفیلد، عربی «از جیمز جویس»، «برغرور از دست رفته» ما مویه کن، «از جیمز پلانکت»، «اشکها، اشکهای بیهوده» از الیزابت بوون، «بوی گل‌های داوودی» و «برنده‌های سوار بر اسب چوبی» از دی. اچ. لارنس، «موردپاول» از ویلاکیتز، «گل‌های داوودی» از جان اشتاین بک، از این جمله‌اند که مناسب‌تر بود دست‌کم تجربه متن کامل این داستان‌ها در کتاب داستان کوتاه در آینه نقد آورده می‌شد تا بر فایده این کتاب می‌افزود. در بخش دوم کتاب، نه داستان از نویسندگان ایرانی نقد و بررسی شده است. داستان‌هایی از جلال آل احمد، سیمین دانشور، احمد محمود، محمود دولت‌آبادی، شهرنوش پارس‌پور، شهریار مندنی‌پور و ناهید طباطبایی. در نقد این داستان‌های کوتاه، شخصیت‌های اصلی داستان‌ها بیشتر مورد تحلیل و بررسی - به ویژه از نظر رفتارهای روانی - قرار گرفته‌اند. در حالی که توجه به فضاسازی، دیدگاه داستان و جنبه‌های نمادین داستان نیز باید در نقد آن بررسی شود. نکته چشمگیرتر در این بخش از کتاب، اطناب و تکرارهای بی‌مورد منتقد گرامی است. در نقد دو داستان از خانم دانشور (چشم خفته - مار و مرد) و نیز نقد داستانی از احمد محمود (قصه آشنا) این تکرارها را بیشتر می‌بینیم که شاید قسمتی به لحاظ تأکید منتقد باشد، ولی بدون تردید چنانکه متن کتاب ایشان توسط ویراستاری آگاه و دقیق قبل از چاپ خواننده و ویراستاری می‌شد، نثر ایشان نثری یکدست و روان و خالی از بعضی سهوها، به چاپ می‌رسید.

پی‌نوشت‌ها:

۱. گلشیری، احمد. داستان و نقد داستان، انتشارات نگاه، تهران، چهار جلد (جلد چهارم، ۱۳۷۸).

۲. موم، سامرست. دربارهٔ رمان و داستان کوتاه، ترجمه کاوه دهگان، چاپ سوم، انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۷۲.

۳. یونس، ابراهیم. هنر داستان‌نویسی، چاپ ششم، انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۷۹.

۴. میرصادقی، جمال. ادبیات داستانی (قصه، داستان کوتاه، رمان) چاپ دوم، مؤسسه فرهنگی ماهور، تهران. بی تا (تاریخ تحریر مقدمه: ۱۳۶۵)

۵. به طور کلی بررسی وضع ادبیات داستانی ایران اعم از رمان و داستان کوتاه توسط مؤلف انجام شده است. به عنوان مثال تحلیل آثار سبک نویسندگانی چون: علی محمد افغانی، سیمین دانشور و نیز رمان‌های دولت‌آبادی، ساعدی، علوی، چوبک، گلستان و... را می‌توان در همین فصل از کتاب ادبیات داستانی خواند.

۶. بهارلو، محمد. داستان کوتاه ایران. (۲۳ داستان از ۲۳ نویسنده معاصر) چاپ دوم، انتشارات طرح نو، تهران، ۱۳۷۳.

۷. رهنما، توج. یادگار خشکالی‌های باغ (نمونه‌هایی از داستان کوتاه امروز ۱۳۵۷-۱۳۰۰) چاپ اول، نشر نیلوفر و دوستان، تهران، ۱۳۷۶.

۸. بالایی، کریستف و کویی پرس، میشل. سرچشمه‌های داستان کوتاه فارسی، چاپ اول، انتشارات معین (با همکاری انجمن ایران‌شناسی فرانسه در ایران). تهران، ۱۳۷۸.

۹. اولیایی‌نیا، هان. داستان کوتاه در آینه نقد. چاپ اول، نشر فردا، اصفهان، ۱۳۷۹.

۱۰. همان، ص ۷.

۱۱. آندرسن، شروود. [و دیگران]. مرگ در جنگل، ترجمه تقی‌زاده، صدر - جفریان، محمدعلی، چاپ دوم، نشر نو، تهران، ۱۳۶۸.

۱۲. همان، ص ۸۷-۸۶.

۱۳. اولیایی‌نیا، هان. داستان کوتاه در آینه نقد. ص ۱۹.

۱۴. مرگ در جنگل. ص ۲۱۸-۲۱۷.

۱۵. داستان کوتاه در آینه نقد. ص ۲۵.

۱۶. همانطور که گفته شده باید شروود آندرسن را مبدع این شیوه دانست.

۱۷. مرگ در جنگل، ص ۲۷۸.

۱۸. مرگ در جنگل، ص ۲۱.

عقل عذابم می‌دهد

عقل عذابم می‌دهد

علی باباچاهی

انتشارات همراه، چاپ اول، ۱۳۷۹

عقل عذابم می‌دهد مجموعه چهل و یک سفر از علی باباچاهی است که از آذرماه ۷۵ تا فروردین ۱۳۷۸ سروده شده‌اند.

باباچاهی شاعر و منتقد معروفی است و از وی تاکنون شانزده کتاب به صورت مجموعه شعر، گزیده شعر و نقد و بررسی منتشر شده که آخرین آنها همین کتاب عقل عذابم می‌دهد است. اشعار این مجموعه نه به شکل کلاسیک و عروضی است، نه در چارچوب شکلی و زبانی و محتوایی نیمایی می‌گنجد، و نه مشخصه‌های اشعار سپید و شاموویی را دارد:

درون تاریکی افتاده‌ای از هر طرف

قاطی فکرهاى از هر طرف

با چشم‌بندی که لزوماً سیاه نیست

انتخاب رنگ که با خودمان است

بفش؟

طوسی چطور؟

که به موهایی نقره‌ای‌ات هم بخورد (ص ۱۰۷)

نامانوسی غالب جامعه کتاب‌خوان با این‌گونه اشعار باعث شده که باباچاهی مقاله مبسوطی به نام «محوها و مشخصه‌های شعر پسانیمایی» بنویسد و به کتاب ضمیمه کند تا به واقع خطوط کلی اشعار مجموعه را شرح دهد. چندتایی از این ویژگی‌ها اینطور آمده است:

- تک معنایی در شعر معنایی ندارد.

- توجه به نسبی‌گرایی، تنوع و تکرار در امور و معناها.

- شعر پسانیمایی از پراکندگی و احتمالات که جانشین ساختارها و علت‌ها می‌گردند این نکته را می‌آموزد که ساختارهای جدیدی را در پراکندگی و عدم قطعیت امور جستجو کند. (ص ۱۵۵)

باباچاهی حتی عنوان کتاب را عقل عذابم می‌دهد گذاشته است که در واقع قیامی علیه تمامی کلیشه‌ها، محور گزینی‌ها و مطلق کردن‌هاست. وی در این کتاب در خلق ذهنیت تازه و روایتی «غیر عقلی» موفق بوده است، چنانکه خود می‌گوید: «آوای چنین هم دیدنی است» (ص ۱۵۴)، اما این ترس وجود دارد که حداقل در این مقطع اشعار «پسا نیمایی» صرفاً «حضور شورش» و عکس‌العملی در مقابله با نظم کلیشه‌ای شعر موجود داشته باشد.